

СТАНОВИЩЕ

за дисертационния труд за присъждане на научната степен „доктор на науките“
на тема:

Изкуство и појезис: философия на образа и философска фигуурология.

Опити по епистемология на основанията на теорията на изкуството

от

Боян Красимиров Манчев

Становището разглежда дисертационния труд на доц.д-р Боян Манчев, предложен за присъждане на научната степен „доктор на науките“, публикациите по темата на дисертацията и автореферат, на фона на нивото и достиженията на цялостната му научна дейност през последните 5 години, като се оставят настрана останалите му публикации от общата внушителна и впечатляваща като тематика и обем научна работа. Дисертацията е с обем от около 478 страници, а приложената библиография включва 410 заглавия.

Дисертационният труд е мащабен, със стремеж към универсализъм и едновременно с внимание към отделни, познати, но преосмислени в други перспективи тематични полета и детайли за същността на изобразителното изкуство.

По думите на автора, а и след прочита на текста, се откроява основният негов белег – това е изкуствоведски труд с философско заглавие, но и философски труд с изкуствоведска насока, една амалгама в теоретичните насоки на интердисциплинарните изследвания в полето на историята на изкуството, която виждаме у нас за първи път. Като цяло, всъщност в българската изкуствоведска наука има неголям брой теоретични трудове, особено с цели, прехвърлящи родната история на изкуството и отправящи идеи адекватни на модерните научни школи утвърдени в чужбина. Повечето теоретични трудове с изкуствоведски профил досега ползват до известна степен „частично“ методологическите способности на историческата, социологическата, антропологическата и други науки, като търсят общия контекст на явленията в изкуството, както и определените собствено „изобразителни“ (пластически) специфики на художествения образ. Тук се среща с нещо друго – перспективата от гледната точка на философските основания за същността на изобразителното изкуство и визуалния образ са в основата на авторовия конструкт на идеите и обобщенията в текста. Приложеният метатеоретичен изследователски метод поставя в една друга равнинна плоскост изкуствознанието като осмисляне на неговия генезис, историческо обособяване и практическо приложение като теоретична дисциплина, разположена в поле споделено от други съвременни академични дисциплини като философия, антропология, социология, културология.

Всъщност, основните идеи на автора са познати на публиката – в академичен план – на колегиалната общност от неговите издадени трудове и публикации, както и на студентите от Нов български университет, където доц. Боян Манчев води курса Философия на образа в програма Изкуствознание и арт мениджмънт, но и на онези съмишленици от другите университети и специалности, присъстващи на немалобройните му публични лекции и участия в семинари и конференции.

В основата на дисертационния труд са залегнали вече публикувани съчинения студията „Другият произход на изкуството“ и книгите „Изменението на света. За една

реална естетика“ и „Новият Атанор. Начала на философската фантастика“, което е и важна част, съответстваща на едно от изискванията за високо ниво на дисертация за научната степен доктор на науките, а именно пробация на идеите, изказани в труда. В предложения текст обаче се вижда много повече от превод на български на констатациите, анализите и размислите на критични и ключови постановки за изкуството. Настоящият текст е нещо повече от синтез на основните положения в издадените вече трудове, той е претърпял съществено развитие и допълненията, наречени от автора „разработки“, са самостоятелни приложения и примери – своего рода казуси на приложението на изказаните идеи върху конкретни и специфични явления в изкуството.

Структурата на дисертацията следва в главите си очертанията на философското преливане на аналитичния анализ на образа в иманентните за изкуството дълбинни фундаментални прояви на неговото функциониране.

Още в началото необходимият въвеждащ елемент на подготовка за читателя е зададен чрез изясняването на понятийния апарат. Едва ли може да се намери така задълбочено и проникновено описание и проследяване на сложното развитие на смисловата натовареност на понятието „пойезис“, а оттам и на последвалите свързани с него концептуални „методи“ като философска фигуралогия и философия на образа. Тук се вижда веднага новия подход на автора към разглеждането на явлението „изобразително изкуство“ и неговата теоретизация, а именно поставянето на въпроса за образа като онтологична матрица от философска перспектива към това понятие, ключово за теорията на изкуството.

В целия текст, и по-специално в третата глава, се проявява многоликост на авторовата мисъл и насоченост на интересите. Визуалният образ се разглежда в неговата модалност, перспективи, проекции и софистициране спрямо епоха, среда, медии и степени на комуникативност, които включват реторика, моторика – движение, динамика, както и репродуциране. Философското и социокултурното обяснение на метаморфозите на образа е включено в понятието фигура – фигуралност – фигуративност – фигуралогия, които насочват към множественост на неговата същност, особено гледано чрез неговите модификации; тук размислите върху неговата същност като тяло, не/телесност, субстанция, частица, не/органичност и неговите проявления във ставането-друг на света са особено впечатляващи. Това е и основна отправна точка за разбирането на изкуството като поетическа потенция – не просто като наличие на предмет/артефакт, а като цялостен процес, включващ деятел-субект на философско осмисляне и трансформиране на света чрез изкуството.

Общото впечатление на труда, от една страна, е с доминиращ и прозираш акцент върху връзката с класическата философия, връщането към исконните класически основи на изкуствознанието, а от друга – наред с постановките на автори от френската епистемологическа школа и трудове на съвременни френски автори, много добре познати на доц. Боян Манчев, както и на автори на френската антропологична школа – към препратки на постмодерната философия и културология. Този методологически подход, приложен в труда, сякаш съдържа в себе си известна „европоцентричност“, що се отнася до възможностите за приложение към явления в други географски региони на света и религиозно-културни различия, може би по-скоро при явления в изкуството в минали епохи.

Видимо обаче, особено според текста на трета част на труда „Произходът на изкуството и ставането-друг на света“, методологията на автора е най-адекватна за приложение при анализа и разбиране на изкуството в съвременната епоха. Тя може да бъде като отправна перспектива за нова интерпретация на образа и неговата функция с намесата на техниката и технологията, био-технологията в изграждането и деконструкцията му в неговата употребата в различни контексти – новата вълна на трансформацията на визуалното в света на неговото техническо репродуциране и виртуална реалност.

Изказаните от автора на дисертационния труд теоретични идеи и постановки са забележителни със своята новост, изчистеност и възможности за приложение в теоретичен и практически план. Източниците са правомерно използвани - не просто като цитиране на автори, а като основа за доразвиване и собствено авторско преосмисляне на идеите им в настоящата реалност. Авторефератът отговаря на съдържанието на текста.

С убеденост в безспорните качества на дисертационния труд, препоръчвам на уважаемото жури, да бъде присъдена научната степен „доктор на науките“ на доц.д-р Боян Манчев.

03.07.2022

доц.д-р Оксана Минаева
Нов български университет